

Barcelona, 27 d'octubre de 2017

Nota de premsa IVÀLUA I FUNDACIÓ JAUME BOFILL

La segregació escolar, gran assignatura pendent a Catalunya: com millorar les polítiques de tria i assignació d'escola per combatre la segregació escolar a casa nostra?

L'evidència demostra que instruments com la zonificació, l'establiment de quotes o la gestió centralitzada de l'admissió poden reduir la segregació escolar.

Quan els centres repercuteixen en les famílies part del cost de l'escolarització, s'incrementa la segregació escolar per motius socioeconòmics. Els ajuts monetaris segons la renda de les famílies (eg. beques, tarifació social) per al pagament de costos indirectes de l'escolarització (transport o menjador) o directes (en centres concertats) evitarien dinàmiques de segregació.

La segregació escolar és un **problema no resolt a Catalunya**. La segregació escolar és superior a la segregació residencial; així, en un mateix territori (barri, districte) algunes escoles concentren l'alumnat amb menys recursos socioeconòmics o procedent de la immigració recent d'una manera que no reflecteix la realitat de l'entorn. Aquesta situació ha estat denunciada en diverses ocasions pel Síndic de Greuges i per nombrosos estudis.

Una xarxa escolar segregada, on els centres escolaritzen perfils marcadament diferents d'alumnes (socioeconòmic, acadèmic o ètnic), és una xarxa **que compromet la funció d'igualació d'oportunitats** pròpia de l'educació.

- La concentració de l'alumnat amb dificultats socioeconòmiques o procedent de la immigració en alguns centres dificulta la millora educativa; l'anomenat "efecte company" o *peer-effect* en entorns desfavorits acostuma a generar desigualtat educativa: menors expectatives docents, menys recursos familiars per acompanyar l'escolaritat dels infants, menys referents positius, etc.
- Aquesta concentració de dificultats en determinades escoles suposa un problema per a la cohesió social.

- Com a conseqüència, això provoca un increment de la desigualtat educativa
- La segregació escolar genera també una reducció de l'efectivitat global de la xarxa, ja que la recerca posa de manifest que una major heterogeneïtat de les escoles té efectes positius sobre els resultats del conjunt de l'alumnat.

Per contra, una reducció de la segregació escolar afavoreix **l'equitat en els resultats educatius** i alhora una **gestió més eficient dels recursos** materials i humans dels centres. En el cas de les famílies, menys segregació implica menys preocupació per la composició social de cada escola i conferir més importància a criteris com el projecte educatiu o la proximitat.

Múltiples factors poden incidir en la manera com es distribueixin els alumnes entre les escoles: la proximitat als centres educatius, les preferències d'algunes famílies, les percepcions socials sobre la qualitat dels centres, les polítiques de zones d'influència, etc.

Les polítiques de regulació de la demanda escolar són una eina poderosa per evitar o revertir aquestes dinàmiques. Són les polítiques que regulen quines poblacions accedeixen a quines escoles i sota quins criteris. La majoria de països del nostre entorn han assajat i desenvolupat polítiques d'assignació d'alumnat que evitin la segregació escolar per motius de classe, origen cultural o lingüístic. Hi ha un ventall molt ampli de polítiques. Entre d'altres:

1. **Les polítiques de zonificació**, que defineixen, d'una banda, la **prioritat** que s'atorga a les sol·licituds d'accés als centres en virtut de la seva proximitat al domicili familiar,
2. i d'altra banda, **la delimitació i la grandària** de les àrees d'influència de les escoles.
3. **L'impuls d'escoles "autònomes" en l'admissió d'alumnes i "lliure" de restriccions zonals.**
4. **La reserva de places o polítiques de quotes màximes o mínimes** per a col·lectius específics als diferents centres educatius.
5. **Els xecs escolars**, transferències monetàries atorgades a les famílies o bé als centres en virtut dels alumnes escolaritzats. Tenim xecs universals, focalitzats o progressius.
6. **Accions de comunicació**, adreçades a informar les famílies sobre els diferents components a tenir en compte en el procés de tria de centre.
7. **Algoritmes d'assignació escolar** emprats per les autoritats educatives per emparellar les sol·licituds d'accés a uns i altres centres i les places que ofereixen.

Quines polítiques i instruments de gestió de l'elecció de centre i l'assignació escolar durant les etapes obligatòries poden ser més efectives a Catalunya?

En el marc del projecte Què Funciona en Educació? Ivàlua i la Fundació Jaume Bofill han promogut una **revisió sistemàtica i síntesi dels resultats de 23 avaluacions rigoroses** fetes arreu del món sobre l'impacte que **diferents polítiques de tria i elecció** tenen en les dinàmiques de segregació entre les escoles. Els resultats principals així com **les recomanacions** per a Catalunya poden llegir-se en les pàgines posteriors d'aquesta nota.

Què funciona en educació?

Evidències per a la millora educativa

ivàlua

Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques

Aquests resultats es presentaran i posaran a debat a l'acte públic que tindrà lloc el **30 d'octubre**, a les 18h, al Palau Macaya. L'acte s'inscriu en el projecte *Què funciona en educació?*, liderat per *Ivàlua* i la *Fundació Jaume Bofill*, i que és una aposta per aportar evidència científica al debat sobre la política i la pràctica educativa, connectant el rigor analític amb els reptes educatius plantejats a Catalunya.

En aquest acte, es presentarà un **nou informe** que sintetitza l'evidència generada per recerques i avaluacions internacionals (veure **resultats més avall**) i es plantejaran preguntes clau al voltant d'aquest tema:

- Com fer les polítiques de tria i assignació d'escola més efectives per combatre la segregació escolar a Catalunya?
- Quins instruments podem millorar i com? Com millorar les polítiques de quotes (màximes i mínimes), les accions de comunicació (per trencar barreres informatives), els xecs o ajuts escolars (per trencar barreres econòmiques) o la zonificació (per trencar barreres territorials)?

El següent requadre conté els principals components del programa de l'acte:

La segregació escolar, gran assignatura pendent a Catalunya: com millorar les polítiques de tria i assignació d'escola per combatre la segregació escolar a casa nostra?

Data: Dilluns 30 d'octubre de 2017, 18h

Lloc: Palau Macaya. Passeig de Sant Joan, 108. Barcelona

Programa: <http://www.fbofill.cat/agenda/la-segregacio-escolar-la-gran-assignatura-pendent-catalunya>

La **presentació de l'informe** *Polítiques de tria i assignació d'escola: quins efectes tenen sobre la segregació escolar?* anirà a càrrec del seu autor **Miquel Àngel Alegre**, doctor en Sociologia i analista d'Ivàlua.

L'**acte**, que serà presentat per **Frederic Udina**, president del Consell Rector d'Ivàlua, i moderat per **Ismael Palacín**, director de la Fundació Jaume Bofill, comptarà amb la **participació** de:

- **Rafael Ribó**, Síndic de Greuges de Catalunya.
- **Mercè Massa**, gerent del Consorci d'Educació de Barcelona
- **Jordi Plana**, gerent de Serveis d'Educació de la Diputació de Barcelona
- **Albert Grau**, inspector d'educació
- **Anna Roura Ballell**, tècnica d'educació del Servei d'Educació de l'Ajuntament de Banyoles
- **Bernat Albaigés**, assessor del Síndic de Greuges de Catalunya

Què funciona en educació?

Evidències per a la millora educativa

FUNDACIÓ
JAUME
BOFILL

ivàlua Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques

El debat es podrà seguir en directe per streaming a través del web <http://www.fbofill.cat>, i també via Twitter amb el hashtag [#EduEvidències](#)

Els ponents estaran disponibles per a ser entrevistats el mateix dia de l'acte o posteriorment. Podeu posar-vos en contacte amb:

- **Miquel Àngel Alegre**, autor de l'inform, analista d'Ivàlua i coordinador de les revisions d'evidències 'Què funciona en Educació?': e-mail: miquelangel.alegre@ivalua.cat, telèfon: 93 554 53 00
- **Mònica Nadal**, directora de recerca Fundació Jaume Bofill. E-mail: mnadal@fbofill.cat, telèfon: 93 458 87 00 - 651753754

PRINCIPALS RESULTATS

Informe: Polítiques de tria i assignació d'escola: quins efectes tenen sobre la segregació escolar?

Sobre l'estudi

- ✓ **Revisió sistemàtica** en què se sintetitzen els resultats de 23 **avaluacions rigoroses** fetes arreu del món sobre l'**impacte** que diferents polítiques de tria i elecció tenen en les dinàmiques de segregació entre les escoles.

Polítiques de tria i assignació d'escola: de què parlem?

- ✓ Les **polítiques de tria i assignació d'escola** (PTA) tenen com a objecte regular els fluxos de l'oferta i la demanda de places escolars. A partir d'aquí, cadascuna d'elles posa l'accent en un o altre objectiu específic: planificació educativa, satisfacció de preferències familiars, equilibri en les composicions socials dels diferents centres, etc.
- ✓ S'han revisat els efectes de set tipus de polítiques sobre diferents tipus de segregació escolar (principalment, de tipus socioeconòmic, cultural i acadèmic):
  1. **Les polítiques de zonificació**, que defineixen, d'una banda, la **prioritat** que s'atorga a les sol·licituds d'accés als centres en virtut de la seva proximitat al domicili familiar,
  2. i d'altra banda, **la delimitació i la grandària** de les àrees d'influència de les escoles.
  3. **L'impuls d'escoles "autònomes" en l'admissió d'alumnes i "lliure" de restriccions zonals.**
  4. **La reserva de places o polítiques de quotes màximes o mínimes** per a col·lectius específics als diferents centres educatius.
  5. **Els xecs escolars**, transferències monetàries atorgades a les famílies o bé als centres en virtut dels alumnes escolaritzats. Tenim xecs universals, focalitzats o progressius.
  6. **Accions de comunicació**, adreçades a informar les famílies sobre els diferents components a tenir en compte en el procés de tria de centre.
  7. **Algoritmes d'assignació escolar** emprats per les autoritats educatives per emparellar les sol·licituds d'accés a uns i altres centres i les places que ofereixen.

Quins factors condicionen l'efectivitat d'aquestes polítiques?

- ✓ Rere la segregació escolar es troben **tres factors que condicionen l'efectivitat** de les Polítiques de Tria i Assignació (PTA):
  - **L'estructura urbana i els patrons de segregació residencial**, de tipus socioeconòmic o cultural
  - **La configuració de la xarxa escolar**, en termes d'oferta educativa i tipologia institucional dels centres.

- **Les desigualtats socials en el procés selecció escolar**, que acaben derivant en possibilitats, preferències i patrons diferencials de tria per part de les famílies.
- ✓ Tanmateix, l'evidència empírica demostra que les PTA tenen marge i **poden ser efectives en la lluita contra la segregació escolar**.

Quins són els resultats i les implicacions per a Catalunya?

- ✓ La supressió de zones escolars (sobretot en municipis grans) tendeix a generar segregació; també el model d'àrees d'influència petites en contextos d'elevada segregació entre els barris.

Recomanació: zones escolars de mida mitjana, on el conjunt de les famílies disposen d'un ventall de centres de proximitat prou ampli i divers.

- ✓ En aquelles xarxes on hi són presents centres (públics o concertats) amb autonomia per decidir sobre l'admissió dels seus alumnes s'incrementa el risc de segregació.

Recomanació: criteris i procediments d'admissió d'alumnes definits i implementats de forma centralitzada, des de l'administració educativa, garantint que aquesta disposa de mecanismes per sancionar possibles pràctiques "selectives" encobertes.

- ✓ Les polítiques de quotes tenen l'objectiu explícit d'equilibrar la composició social de les escoles, i poden ser efectives quan defineixen quotes mínimes o màximes ajustades al pes poblacional dels col·lectius a equilibrar.

Recomanació: quotes màximes i/o mínimes "generoses" i adaptades a la realitat poblacional de cada moment i territori, acompanyades de mesures que en garanteixin l'acompliment.

- ✓ Allà on els centres repercuteixen en les famílies part del cost de l'escolarització, es reproduïxen dinàmiques de segregació escolar per motius socioeconòmics.

Recomanació: ajuts monetaris modulables segons la renda de les famílies per al pagament de costos indirectes de l'escolarització (transport o menjador) o directes (en centres concertats).

- ✓ Determinades accions informatives poden generar canvis en els motius i preferències de tria de centre de les famílies.

Recomanació: accions comunicatives específiques per acompanyar i apoderar les famílies més vulnerables en el procés de tria de centre.

Què funciona en educació?

Evidències per a la millora educativa

ivàlua | Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques

El projecte **Què funciona en educació?**, promogut per Ivàlua i la Fundació Bofill té per objectiu revisar les evidències generades per la recerca rigorosa al voltant de les polítiques i els programes que milloren els aprenentatges, per tal d'informar el disseny de les polítiques educatives.

- En primer lloc, recollir evidències del que funciona en alguns àmbits clau de la **política educativa**; per a fer-ho, es publiquen revisions anuals de l'evidència al voltant de quatre temes clau.
- En segon lloc, informar les polítiques educatives; es programen un cycle de **seminaris** amb actors responsables del disseny d'intervencions, per contextualitzar les troballes i debatre al voltant de les seves implicacions en el context català.
- Finalment, el projecte vol estendre a la **comunitat educativa** la necessitat de fonamentar les pràctiques i les polítiques en l'evidència ja existent sobre el que funciona, així com promoure la incorporació d'aquests aprenentatges en les estratègies dels actors.

Més informació del projecte:

<http://www.fbofill.cat/projectes/que-funciona-en-educacio-evidencies-la-millora-educativa>

<http://www.ivalua.cat/generic/static.aspx?id=2989>

Ivàlua és un consorci participat per la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona i la Universitat Pompeu Fabra. La missió d'Ivàlua és promoure l'avaluació de polítiques públiques a Catalunya, com a eina de millora de l'acció de govern i de rendiment de comptes democràtic.

En el marc d'aquesta missió, Ivàlua té entre les seves finalitats la col·laboració amb les administracions públiques i entitats de caràcter social per a desenvolupar activitats d'**avaluació**, per **promoure l'ús efectiu dels resultats de l'avaluació** per part de les autoritats competents i per fer **difusió dels resultats** de l'avaluació al conjunt de la societat.

La **Fundació Jaume Bofill** és una fundació cultural privada creada l'any 1969. Des d'aleshores, les actuacions que duu a terme promouen el coneixement de la societat catalana, el debat de les noves idees i propostes per avançar cap a una major justícia social, i l'actuació de persones i col·lectius diversos que també busquin la transformació i el canvi social. Des de l'any 2009, la Fundació Jaume Bofill centra el conjunt de la seva activitat com a un *Think-and-Do tank* al voltant de l'educació i el seu context social, **impulsen iniciatives, recerques i debats per transformar l'educació a Catalunya**.

CONTACTE

Miquel Àngel Alegre, analista d'Ivàlua i coordinador de les revisions d'evidències 'Què funciona en Educació?': e-mail: miquelangel.alegre@ivalua.cat, telèfon: 93 554 53 00

Mònica Nadal, directora de recerca Fundació Jaume Bofill. E-mail: mnadal@fbofill.cat, telèfon: 93 458 87 00 - 651753754